

Μουχαμάντ Γιουνούς, ο τραπεζίτης των φτωχών

Ρίζος Κωνσταντίνος

Παρασκευή, 24 Απρίλιος 2009 11:06

Το Μπανγκλαντές είναι μια ασιατική χώρα στα ανατολικά της Ινδίας, που ανεξαρτητοποιήθηκε το 1971. Έχει έκταση 144.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων (τ.χ.) και πληθυσμό περίπου 154.000.000 (2007) κατοίκους. Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι σχεδόν 1.070 κάτοικοι ανά τ.χ., αριθμός πολύ μεγάλος (στην Ελλάδα είναι περίπου 80 κάτοικοι ανά τ.χ.). Είναι χώρα κατά βάση γεωργική με κύριο προϊόν το ρύζι και το κατά κεφαλήν εισόδημα ανέρχεται στα 1.400\$. Πρωτεύουσας είναι η Ντάκα.

Η φτωχή αυτή χώρα μπορεί να περηφανεύεται ότι ένας άξιος πολίτης της κέρδισε το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης για το 2006. Πρόκειται για τον Μουχαμάντ Γιουνούς, οικονομολόγο και τραπεζίτη. Στο σκεπτικό της Επιτροπής, που απένειμε το βραβείο, αναφέρεται:

"Αποφασίσαμε να απονείμουμε το Νόμπελ στον Μουχαμάντ Γιουνούς και στην Grameen Bank για τις προσπάθειές τους να δημιουργήσουν οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη από τα χαμηλά. Βιώσιμη ειρήνη μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον μεγάλες ομάδες πληθυσμού βρουν τρόπους να ξεφύγουν από τη φτώχεια. Η μικροπιστώση είναι ένας τέτοιος τρόπος. Η ανάπτυξη από τα χαμηλά υπηρετεί επίσης την προώθηση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάνοντας πριν από 30 χρόνια μια ταπεινή αρχή, ο Γιουνούς μετέτρεψε τη μικροπιστώση σε ένα σημαντικό όπλο εναντίον της φτώχειας".

Ο ίδιος ο Γιουνούς απαντώντας σε σχετική ερώτηση σημειώνει:

«Με αυτή την επιλογή έστειλαν στον κόσμο ένα πολύ ισχυρό μήνυμα: την ιδέα ότι η φτώχεια είναι μια απειλή για την ειρήνη. Από τη μεριά μου θέλησα να υπογραμμίσω ότι η φτώχεια είναι ένα γόνιμο έδαφος για τη βία, γιατί όσο μεγαλύτερη είναι η φτώχεια στην οποία ζει κανείς τόσο μεγαλύτερη είναι η απογοήτευση που συσσωρεύεται και που θα μπορούσε να γίνει καταστροφική. Προκειμένου να μπορέσουν να αυξηθούν οι πιθανότητες για την ειρήνη πρέπει επομένως να μειωθεί η φτώχεια. Εκείνοι που δεν κατορθώνουν να δουν το δεσμό για τον οποίο μιλώ, αναρωτιούνται τι σχέση έχει η φτώχεια με την ειρήνη. Γι' αυτούς η ειρήνη σημαίνει απλώς απουσία πολέμου. Η ειρήνη όμως δεν είναι μόνον η απουσία ένοπλων συγκρούσεων, αλλά είναι κάθε τόπος στον οποίο δεν καλλιεργείται η συνήθεια να βλέπουμε στους άλλους τους εχθρούς ή τους αντιπάλους που πρέπει να καταστρέψουμε».

Ο Μουχαμάντ Γιουνούς γεννήθηκε στις 28 Ιουνίου 1940 στο Μπαγκλαντές (τότε μέρος των Βρετανικών Ινδιών). Σπούδασε οικονομικά στο Πανεπιστήμιο της Ντάκας. Το 1969 ολοκλήρωσε τη διδακτορική του διατριβή στο Πανεπιστήμιο Vanderbilt των ΗΠΑ και στη συνέχεια δίδαξε στο Middle Tennessee State University στην ίδια χώρα.

Επέστρεψε στο Μπαγκλαντές μόλις απέκτησε την ανεξαρτησία του από το Πακιστάν (1971) και εργάστηκε στην κρατική Επιτροπή Σχεδιασμού και αλλού. Συνέλαβε την ιδέα για τα «μικροδάνεια» προς πολύ φτωχούς ανθρώπους το 1976. Το 1983 δημιούργησε την Grameen Bank, που κάνει αυτήν ακριβώς τη δουλειά σε

συστηματική βάση.

Την ιδέα για τη «μικροπίστωση» συνέλαβε το 1974 σε ένα χωριό του Μπανγκλαντές, την εποχή του μεγάλου λιμού. Η καρδιά του ράγιζε μπροστά σε μια κοπέλα 21 χρόνων που πουλούσε σκαμνάκια από μπαμπού κλαίγοντας βουβά. Κάθε πρωί, του είπε, αγόραζε τα καλάμια από μεσάζοντες, έπλεκε ένα κάθισμα, το πουλούσε, πλήρωνε τον τοκογλύφο (με τόκο 10% την ημέρα) και πάλι απ' την αρχή. Εργαζόταν 14 ώρες και έτρωγε σπάνια. Τα "κέρδη" της ήταν μηδαμινά. Ο Μουχαμάντ Γιουνούς ένωσε αγανάκτηση. Ρώτησε τους χωρικούς πόσα χρειάζονταν για να πληρώσουν τα χρέη τους. Έμεινε κατάπληκτος όταν κάνοντας το λογαριασμό διαπίστωσε ότι οι οφειλές για 42 οικογένειες ήταν συνολικά μόλις 27 δολάρια. Ο Γιουνούς άνοιξε το πορτοφόλι του και μοίρασε στους κατάπληκτους χωρικούς τα διπλάσια. Τον επόμενο μήνα ξαναπήγε. Πολλοί αγόραζαν κιόλας το μπαμπού μετρητοίς. Ένας είχε πάρει αγελάδα, άλλος είχε γίνει γαλατάς. Οι περισσότεροι τού επέστρεψαν το δάνειο. Ο Γιουνούς τούς πρότεινε νέα χρηματοδότηση. Εκείνοι παραξενεμένοι δεν πίστευαν σε όσα τους συνέβαιναν.

Το 1976 ίδρυσε την Grameen Bank (γκραμ στη γλώσσα του σημαίνει χωριό). Σκοπός ήταν η χορήγηση μικροδανείων. Εισηγάγε το σύστημα της «μικροπίστωση» (microcredit). Εγγυήσεις φερεγγυότητας δεν ζητούνται από τους δανειζόμενους. Ο μόνος όρος είναι η υποχρέωση δανεισμού ανά ομάδες των πέντε και η αλληλοβοήθεια στην αποπληρωμή των δανείων.

Σήμερα η τράπεζα αυτή έχει αναπτυχθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό. Το 94% των μετοχών ανήκει στους δανειολήπτες και το 6% στην Κυβέρνηση του Μπανγκλαντές. Έχει πάνω από 2.000 υποκαταστήματα σε περισσότερα από 69.000 χωριά και το προσωπικό ξεπερνά τις 17.000 άτομα. Οι δανειολήπτες είναι πάνω από 6,5 εκατομμύρια (το 97% είναι γυναίκες) και οι συνολικές χορηγήσεις πλησιάζουν τα 4 δις €. Και το πιο σημαντικό οι κακοπληρωτές ανέρχονται μόλις στο 1%, ενώ το 64% των δανειοδοτηθέντων ξεπέρασε το όριο της φτώχειας.

Τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά. Ωστόσο όπως πάντα η δράση φέρνει αντίδραση. Όπως παραδέχεται και ο ίδιος, έχει αποκτήσει αρκετούς εχθρούς στη χώρα του. Οι θρησκευόμενοι θεώρησαν αντιισλαμικό το να δανείζονται και να στήνουν μικροεπιχειρήσεις οι γυναίκες, οι αριστεροί ότι φέρνει τον αμερικανικό καπιταλισμό και απομακρύνει την επανάσταση, οι δεξιοί ότι είναι κομμουνιστής και ξεσηκώνει τον κόσμο, οι πανεπιστημιακοί οικονομολόγοι ότι είναι αντιαναπτυξιακός και πάει λέγοντας.

Η οικονομική θεωρία είναι σαφής: «Βασικός σκοπός των ιδιωτικών επιχειρήσεων είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους». Στη βάση αυτή οι τράπεζες στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια απέκτησαν τεράστια κέρδη. Επιδεικνύοντας δε ένα σκληρότατο πρόσωπο απαιτούν από τους οφειλέτες ακόμα και με έμμεση βία μέσω των εισπρακτικών εταιριών την εξόφληση των οφειλών.

Αντίθετα η Grameen Bank χωρίς την επιβολή δεσμεύσεων και υποχρεώσεων προάγει στα τοπικά πλαίσια του Μπανγκλαντές την κοινωνική επιχείρηση και τον λαϊκό καπιταλισμό. Ο Μουχαμάντ Γιουνούς για την χώρα του είναι ένας ήρωας, ένα ίνδαλμα. Έδειξε πραγματικό ενδιαφέρον για τους εξαθλιωμένους συμπατριώτες του και κατάφερε να τους εμπνεύσει την προοπτική ενός νέου οράματος, την προοπτική μιας καλύτερης ζωής, ενός διαφορετικού μέλλοντος με λιγότερη φτώχεια.

Στην προσπάθειά του να προαγάγει τους σκοπούς του σε διεθνές επίπεδο ο Μ.Γιουνούς συνέστησε μαζί με τον Νέλσον Μαντέλα, τον Κόφι Ανάν και τον Τζιμι Κάρτερ τους «Global Elders», τους «Δημογέροντες του κόσμου», οι οποίοι

δραστηριοποιούνται υπέρ της ειρήνης και της ανάπτυξης. Συμμετέχει επίσης στο Φιλανθρωπικό Ίδρυμα των Ηνωμένων Εθνών, που ξεκίνησε το 1998 με πρωτοβουλία του αφεντικού του CNN Τεντ Τέρνερ.

Έγινε διάσημος στη Δύση από τον Μπίλ Κλίντον, ο οποίος ως Κυβερνήτης της Πολιτείας Αρκάνσας των ΗΠΑ το 1992 θέλησε να αντιγράψει το μοντέλο του. «Δεν θα ησυχάσω εάν δεν του δοθεί το Νόμπελ!» έλεγε και ξανάλεγε ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ από το 2002.

Η πολιτεία του Τέξας καθιέρωσε από το 2008 την 14η Ιανουαρίου ως ημέρα Μουχαμάντ Γιουνούς. Παρά ταύτα, «ο τραπεζίτης των φτωχών» δεν έχει καμιά δυσκολία να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του τόσο για τη θεοποίηση της ελεύθερης αγοράς όσο και για την αμερικανική εξωτερική πολιτική. «Η τρομοκρατία δεν νικιέται με στρατιωτικές επεμβάσεις, αλλά με τον αγώνα ενάντια στην οικονομική εξαθλίωση των λαών, η οποία και την εκκολάπτει. Η κυριαρχία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με μοναδικό σκοπό το κέρδος απογυμνώνει τον άνθρωπο από την αξιοπρέπειά του».